

УДК 334.012.63/.64:355(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.18.10>**Кобеля-Звір М.Я.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Звір Ю.В.

аспірант кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет

Kobelia-Zvir Mariana, Zvir Yurii

Lviv University of Trade and Economics

ГРАНТОВА ПІДТРИМКА ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

GRANT SUPPORT FOR STRENGTHENING THE HEALTH CARE SYSTEM IN UKRAINE: ANALYSIS, PROSPECTS AND CHALLENGES

У статті проаналізовано грантові інструменти для підтримки системи охорони здоров'я в Україні, зокрема: проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я», програма «Кусаноне» від уряду Японії, програма LHSS UKRAINE, проект USAID «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я», програма розвитку ООН (ПРООН) за напрямком «Підсилення можливості громад, постраждалих від мін шляхом надання комплексної підтримки», спільний проект МОЗ та Світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL UKRAINE), а також програми Європейської комісії EIC Accelerator та EU4HEALTH й програма INTERREG NEXT Польща–Україна 2021–2027 (пріоритет «Здоров'я»). Продемонстровано, що грантову безповоротну, безоплатну та цільову підтримку для суб'єктів сфери охорони здоров'я в Україні надають міжнародні, національні та регіональні програми. Зроблено акцент на тому, що профінансованими можуть бути заходи щодо покращення медичного обладнання, інфраструктури, підвищення кваліфікації медичного персоналу та впровадження реформи охорони здоров'я. Продемонстровано, що грантодавці надають малі, середні та великі гранти для забезпечення сталого розвитку системи охорони здоров'я. Підкреслено, що грантові інструменти програм та проектів, які діяли у 2023 році в Україні, надали значні можливості для зміцнення системи охорони здоров'я. Наголошено на ключовій перевазі цих грантів: вони дозволяють відновити доступ до високоякісних медичних послуг, подолати технічні труднощі місцевих систем охорони здоров'я та ліквідувати неструктурні пошкодження внаслідок війни, а також профінансувати заходи для стабілізації та відновлення сектору охорони здоров'я, охоплюючи косметичний ремонт, задоволення нагальних потреб закладів, зміцнення систем для закупівлі та розподілу ліків та впровадження цифрових та інноваційних інструментів. У дослідженні продемонстровано, що потенційні грантоотримувачі стикаються з рядом викликів у процесі аплікування на грантові конкурси, серед яких: відсутність у представників галузі охорони здоров'я розуміння, на що та як можна отримати грант; гострий дефіцит у медичних закладах/установах/організаціях професійних проектних менеджерів, грантрайтерів та фандрайзерів, обов'язковість партнерства. Підсумовано, що гідне подолання цих викликів сприятиме ефективнішому використанню грантових інструментів представниками галузі охорони здоров'я України задля її зміцнення.

Ключові слова: гранти, гранти для медичних закладів, гранти для медицини, гранти для лікарень, EU4Health, гранти ЄС, гранти Європейської комісії.

The article analyzes grant tools for supporting the health care system in Ukraine, in particular: the USAID project "Health Care Reform Support", the "Kusanone" program from the Japanese government, the LHSS UKRAINE program, the USAID project "Building a sustainable

public health system", the United Nations Development Program (UNDP) in the direction of "Strengthening the capacity of mine-affected communities by providing comprehensive support", the joint project of the Ministry of Health and the World Bank "Strengthening the health care system and saving lives" (HEAL UKRAINE), as well as the programs of the European Commission EIC Accelerator and EU4HEALTH and the INTERREG NEXT Poland-Ukraine 2021–2027 program (priority "health"). It has been demonstrated that international, national and regional programs provide non-refundable, free and targeted support for health care entities in Ukraine. Emphasis was placed on the fact that measures to improve medical equipment, infrastructure, improve the qualifications of medical personnel and implement health care reform can be financed. It has been demonstrated that grantmakers provide small, medium and large grants to ensure the sustainable development of the health care system. It has been demonstrated that the grant instruments of programs and projects that operated in 2023 in Ukraine provided significant opportunities for strengthening the health care system. It is emphasized that the key benefit of these grants is that they allow to restore access to high-quality health services, overcome technical difficulties of local health systems and eliminate non-structural damage caused by war; as well as finance measures to stabilize and restore the health sector: i, covering cosmetic renovations, meeting the urgent needs of institutions, strengthening systems for procurement and distribution of medicines, and implementing digital and innovative tools. The study showed that potential grant recipients face a number of challenges in the process of applying for grant competitions, including: the lack of understanding by representatives of the health care industry for what and how they can receive a grant; acute shortage of professional project managers, grant writers and fundraisers in medical institutions/institutions/organizations, partnership is mandatory. It is concluded that a worthy overcoming of these challenges will contribute to more effective use of grant tools by representatives of the health care industry of Ukraine in order to strengthen it.

Key words: grants, grants for medical institutions, grants for medicine, grants for hospitals, EU4Health, EU grants, European Commission grants.

Постановка проблеми. Проблема обмеженого фінансування в системі охорони здоров'я в Україні має величезний вплив на різні аспекти медичного сектору. Вона відображає загальну нестабільність та недостатність ресурсів для забезпечення якісної медичної допомоги громадянам. Фінансові обмеження часто призводять до того, що багато медичних установ мають застаріле обладнання. Це може ускладнювати точну діагностику та ефективне лікування пацієнтів. Брак коштів ускладнює покращення медичної інфраструктури, такої як ремонт і будівництво закладів охорони здоров'я. Застарілі або пошкоджені приміщення можуть не відповідати сучасним стандартам безпеки та ефективності, що створює ризик для пацієнтів і персоналу. До того ж, російські атаки на інфраструктуру системи охорони здоров'я та переміщення медичних працівників перенапружили систему охорони здоров'я та призвели до того, що деяким закладам бракує персоналу [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи соціальну значимість функціонування системи охорони здоров'я, механізми її фінансування є предметом наукових досліджень ряду авторів, серед яких О. Сенишин, Н. Ільків, Є. Угольков, Карпушина М.Г., Чукмасова М.О., Вереша Р.В., Гадімов А.Р., Т. Васильців, І. Білецька, Ласкевич О.В., І. Конєва, Я. Демчишин, М. Маципура, Г. Монастирський та ін. [1; 3–7; 10; 16; 18].

Попри увагу деяких дослідників до теми грантових інструментів різних донорів для сфери охорони здоров'я, поза увагою науковців залишився глибокий аналіз цілей та пріоритетів міжнародних, національних та регіональних програм і проєктів, що актуалізуються для представників цієї галузі в Україні.

Формулювання цілей статті. Проаналізувати грантові можливості для підтримки системи охорони здоров'я в Україні, зокрема щодо покращення медичного обладнання, інфраструктури, підвищення кваліфікації медичного персоналу та впровадження реформи охорони здоров'я. Визначити можливості залучення грантових ресурсів фінансування для забезпечення сталого розвитку системи охорони здоров'я та продемонструвати виклики, з якими стикаються заявники.

Виклад основного матеріалу. В Україні працюють різноманітні грантові інструменти для підтримки сфери охорони здоров'я, серед яких: програми Європейської комісії, такі як Horizon Europe, EU4HEALTH; ініціативи від неурядових організацій, таких як ПРООН, Міжнародний Комітет Червоного Хреста, Лікарі без кордонів; програми Міністерства охорони здоров'я України та міжнародних благодійних фондів (наприклад, Білл та Мелінда Гейтс Фаундейшн); програми, які фінансують медичні та наукові дослідження, такі як програми Європейського Дослідницького Простору (ERA) або національні дослідницькі ініціативи [17].

Розглянемо грантові інструменти для зміцнення системи охорони здоров'я в Україні, які були актуальними в 2023 році.

Програма «КУСАНОНЕ» від уряду Японії

Програма «Кусаноне» надає безвідплатну фінансову допомогу неурядовим благодійним та громадським організаціям, лікарням та іншим неприбутковим установам для реалізації проєктів розвитку місцевих громад, у тому числі сфери охорони здоров'я. Одним із пріоритетів є постачання медичного обладнання лікарням. Особливістю програми є наступні:

а) щоб отримати фінансування у 2025 році, необхідно подати проєктну пропозицію до 28 лютого 2024 року (включно);

б) бюджет на один проєкт складає 10 млн єн (приблизно 73 тисячі доларів США станом на 2023 рік, залежить від курсу обміну валют);

с) реципієнтами грантової допомоги можуть бути лише неприбуткові підприємства та установи або громадські чи благодійні організації, які існують не менше двох років та мають досвід діяльності у сфері поданого на розгляд проєкту [11].

Проєкт USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я»

Проєкт USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я» у 2023 році актуалізував ряд конкурсів. Серед них:

1. Гранти для оцінки фінансових ресурсів, необхідних для відновлення обраних закладів охорони здоров'я «Проведення моделювання вартості послуг із перевезення пацієнтів для певних послуг охорони здоров'я». Основні завдання грантів: сприяти розробці методології дослідження щодо послуг з перевезення пацієнтів для певних послуг охорони здоров'я у вибраних закладах охорони здоров'я; сприяти аналізу даних та формулюванню отриманих результатів; провести збір, верифікації та обробки зібраних даних; сприяти розробці рекомендацій стейкхолдерам. Загальна сума гранту – до 5 250 000 гривень. Претендувати на грантове фінансування могли НУО, професійні асоціації, науково-освітні установи, комерційні організації, які мали не менше 3 років від дня реєстрації [22].

2. Гранти для представників громадянського суспільства (у тому числі неурядових академічних установ, аналітичних центрів та/або професійних асоціацій), організацій пацієнтів та правозахисних груп, закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) та організацій на рівні громади [2]. Відкрита програма грантових заявок мала на меті побудувати або відновити зв'язки всередині системи охорони здоров'я та усунути технічні прогалини для відновлення роботи медичних закладів у регіонах України, які постраждали від війни, втратили та/або перервали надання послуг незахищеним групам населення. Суму гранту у розмірі до 1 000 000 доларів США може отримати організація для відновлення медичних послуг у регіонах, які:

– були звільнені (або деокуповані) і на території яких є пошкоджені/порушені місцеві системи чи послуги охорони здоров'я; та/або

– зазнають значного тиску на систему охорони здоров'я у зв'язку з війною, наприклад через високу концентрацію внутрішньо переміщених осіб (ВПО) або інших незахищених верств населення [2].

На думку експертів, гранти даної програми виступають як важлива перевага, при цьому надаючи великі можливості:

а) Гранти дозволяють відновити та забезпечити доступ до високоякісних медичних послуг для громадян через підтримку місцевих систем охорони здоров'я та закладів первинної медичної допомоги, особливо для тих, хто став жертвою воєнних подій.

б) Гранти дозволяють місцевим системам охорони здоров'я та закладам первинної медичної допомоги подолати технічні труднощі та забезпечити ефективну медичну допомогу. Це включає навчання медичного персоналу, технічну допомогу та постачання товарів й обладнання для відновлення та підтримки медичних послуг.

с) Гранти дозволяють ліквідувати неструктурні пошкодження, виниклі в результаті воєнних подій, сприяючи ефективному відновленню роботи медичних закладів та поверненню їхньої нормальної функціональності.

3. Гранти на стабілізацію та відновлення сектору охорони здоров'я. Потенційні грантоотримувачі – це комунальні заклади первинної медичної допомоги (ПМД), у тому числі центри ПМД або інші ЗОЗ, які надають послуги ПМД в одній із цільових областей, мають офіційний контракт із Національною службою здоров'я України (НСЗУ) та обслуговують усі вікові групи та категорії населення. Перевагу у фінансуванні отримують перелічені нижче проекти.

а) Косметичний ремонт закладів, у тому числі фарбування, покриття для підлоги, стін, заміна вікон, яка не передбачає зміну розміру віконного отвору, заміна сантехніки чи кабелів, яка не впливає на елементи конструкції, ремонт стін, які не несуть основне навантаження, і кріплень (наприклад, полиці, вивіски, освітлення тощо).

б) Задоволення нагальних потреб закладів, у тому числі в обладнанні та ремонті, необхідних для відновлення їхньої роботи.

с) Зміцнення систем для визначення кількості, закупівлі, доставки та розподілу основних ліків.

д) Обґрунтована (базована на результатах оцінки потреб) закупівля необхідного обладнання, меблів та виробів медичного призначення для відновлення критично важливих послуг закладів ПМД та лікарень у цільових областях.

е) Ефективне застосування цифрових інструментів в охороні здоров'я, зокрема ЕСОЗ і телемедицини, щоб наблизити базові медичні послуги до людей [9].

Програма LHSS UKRAINE

Тут охоплюються програми грантів для діяльності та програми, які доповнюють діяльність LHSS Ukraine. LHSS Ukraine надає фінансування організаціям в Україні для впровадження цифрових рішень за допомогою сучасної телемедицини для покращення доступу пацієнтів до медичної допомоги.

Конкретні цілі цього гранту такі: посилення управління телемедициною, політики та фінансування; відновлення доступності та доступу до основних послуг за допомогою телемедицини; зміцнення спроможності Уряду реагувати на виниклі проблеми зі здоров'ям, пов'язані з війною, і відновлення перерваного доступу до медичних послуг.

Сума грантового фінансування на один проект: 10 000–50 000 доларів США.

Взяти участь у конкурсі на отримання цих грантів могли організації, які відповідали наступним критеріям прийнятності:

1. Вести легальну діяльність в Україні (якщо концептуальна записка буде прийнята, будуть потрібні реєстраційні документи).

2. Надавати докази фінансової підзвітності, наскільки це можливо та відповідно до типу гранту, який надається, вести суворий і детальний облік усіх витрат і призначати особу(-ів), відповідальну(их) за фінансове управління (якщо концептуальну записку прийнято, буде потрібно підтвердження цієї інформації).

3. Володіти або мати засоби для володіння надійним управлінським, технічним та інституційним потенціалом для досягнення результатів програми грантів.

4. Володіти або мати засоби для володіння системою внутрішнього контролю, яка зберігає активи та захищає від шахрайства, марнотратства та конфлікту інтересів.

5. Мати добру репутацію з усіма державними та фіскальними органами в Україні. Не бути місцевим, регіональним чи національним органом Уряду України чи будь-якою формою органу місцевого самоврядування (LGE) [17].

Програма має перевагу у тому, що всі реалізовані заходи повинні бути спрямовані на поліпшення доступу населення до медичної допомоги та досягнення позитивних результатів завдяки використанню цифрових телемедичних технологій. Серед цих технологій варто виокремити телеконсультації, телеслужби, телеметрію, телерадіологію, обробку та аналіз медичних даних, використання методів телеметричної діагностики, а також застосування штучного інтелекту під час надання медичної допомоги та інші телемедичні рішення.

Всі запропоновані ініціативи повинні розгортатися на всій території України чи в межах регіонів, які на даний момент мають обмежений доступ до медичних послуг або стикаються із значними перешкодами в їх отриманні.

Основний фокус здійснюваних заходів має бути спрямований на такі цільові групи та/або користувачів послуг: лікарі, медичний персонал та пацієнти.

Проект USAID «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я»

Міжнародна організація Пакт у межах проекту USAID «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я» оголосила конкурс, цілями якого були: підтримка програм громадського здоров'я на рівні громад, розвиток спроможностей закладів первинної медичної допомоги та організацій громадянського суспільства. Взяти участь у конкурсі могли: офіційно зареєстровані неурядові організації, незареєстровані групи та неофіційні громадські ініціативи з усіх регіонів України у партнерстві з зареєстрованими неурядовими організаціями, діяльність яких буде направлена на громади у Вінницькій, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Одеській, Тернопільській, Чернівецькій, Чернігівській областях. Максимальна сума гранту – до 150 тис. дол. США. Ініціативи, які були підтримані в рамках цього конкурсу, могли бути короткостроковими і характеризуватися невідкладною потребою їхнього впровадження задля реагування на нові виклики або довгостроковими, що спрямовувалися на досягнення результатів у довгостроковій перспективі.

Перевагою такого грантового фінансування є те, що після завершення дії гранту організації-заявники повинні будуть продемонструвати досягнення деяких або більшості з таких результатів:

- a) Збільшення охоплення рутинною імунізацією дитячого населення.
- b) Збільшення охоплення вакцинацією проти COVID-19.
- c) Збільшення охоплення вакцинацією дорослого населення.
- d) Підвищення обізнаності громадян із питань громадського здоров'я, вакцинації, психічного здоров'я.
- e) Збільшення охоплення послугами первинної медичної допомоги.
- f) Збільшення профілактичних заходів населення.
- g) Покращення якості надання послуг охорони здоров'я та послуг психічного здоров'я зокрема.
- h) Збільшення доступності послуг психічного здоров'я [15].

Програма розвитку ООН (ПРООН)

Конкурс «Підсилення можливості громад, постраждалих від мін, шляхом надання комплексної підтримки» – це грантові інструменти для українських неурядових громадських чи благодійних організацій, громадських спілок. Грантовий конкурс організовано в межах проектів ПРООН «Сприяння безпеці людей в Україні шляхом реагування на багатовимірну кризу, спричинену війною» та «Підтримка реабілітації осіб з інвалідністю, спричиненою війною». За допомогою грантового конкурсу ПРООН прагне залучити організації громадянського суспільства до посилення спроможності зацікавлених осіб у наданні допомоги постраждалим від мінно-вибухової діяльності шляхом навчання/освіти та/або закупівлі обладнання, визначення наявних послуг і

забезпечення функціонування шляхів перенаправлення. Передбачуваний бюджет проєктної пропозиції – не більше 70 000 доларів США.

Цілі конкурсу:

Лот 1. Реалізація ініціатив із посилення потенціалу закладів охорони здоров'я та реабілітації.

Лот 2. Обладнання освітніх та соціальних закладів у постраждалих від мінно-вибухової діяльності громадах цільових областей для покращення надання послуг, підтримки або налагодження надання соціальних, освітніх, психологічних та юридичних послуг, мапування послуг, доступних у громадах, а також розробка маршрутів та кейс-менеджменту для людей, постраждалих від мінно-вибухової діяльності.

Лот 3. Підвищення обізнаності громадськості щодо діяльності для постраждалих від мінно-вибухової діяльності та просування інформації про ризики в цільових областях.

Для заходів Лоту 1 ПРООН приймала заявки з усіх регіонів України.

Заходи під Лотом 2 та Лотом 3 мають імплементуватися в областях, які постраждали від мінно-вибухової діяльності (або принаймні в одній із цих областей): Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська [17].

Спільний проєкт МОЗ та світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL UKRAINE)

В 2023 році у межах проєкту українські медзаклади могли подавати свої пропозиції щодо інфраструктурних проєктів, які реалізовуватимуться в закладах охорони здоров'я. Пропозиції подавали військові адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад, державні і комунальні медзаклади. Особливістю програми було те, що відбір заявок відбувався за двома напрямками:

1) відновлення та модернізація пошкоджених внаслідок бойових дій державних або комунальних медзакладів, у тому числі підвищення енергоефективності та забезпечення доступу до альтернативних джерел енергії;

2) оновлення та модернізація державних або комунальних медзакладів, у тому числі підвищення енергоефективності та забезпечення доступу до альтернативних джерел енергії [8].

Перевага програми полягає в можливостях, які відкриваються у представників системи охорони здоров'я, а саме: фінансування для проведення різноманітних видів діяльності, таких як дослідження та передпроєктні роботи, збір необхідних вихідних даних для проєктування, виконання проєктних завдань, проведення експертизи та експертної оцінки проєкту, проведення інженерно-технічних пошуків і обстежень. Також у список можливостей входить узгодження та затвердження проєкту, а ще виконання різних видів будівельних робіт, таких як нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт. Це також включає виконання інших завдань, таких як будівельні та пусконаладжувальні роботи, пов'язані з монтажем та введенням в експлуатацію медичного обладнання та систем киснезабезпечення, а ще надання послуг, закупівля будівельних матеріалів, обладнання, меблів або інших необхідних товарів.

Програма Interreg NEXT Польща–Україна 2021–2027 (Пріоритет «Здоров'я»)

З травня по липень 2023 року відбувався набір заявок на Перший конкурс проєктів у межах програми Interreg NEXT Польща–Україна 2021–2027.

Конкурс оголошено за пріоритетом «Здоров'я». Бюджет за цим напрямком – 37,36 млн євро. Подати проєктні пропозиції могли установи державного, регіонального, місцевого самоврядування або об'єднання таких установ, органи публічного або приватного права та громадські організації на отримання гранту у розмірі від 200 000 до 2 500 000 євро. Програма спрямована на польські та українські прикордонні регіони та охоплює одиниці NUTS3 (субрегіони) на польській стороні та територіальні одиниці на рівні областей в Україні.

Перевагами цих грантових інструментів є те, що профінансованими можуть бути такі транскордонні заходи:

- a) Заходи, спрямовані на розвиток та покращення закладів надання медичних послуг, такі як придбання обладнання, реконструкція, розширення та ремонт.
- b) Ініціативи щодо оптимізації реєстрації пацієнтів для підвищення її ефективності.
- c) Покращення системи діагностики та профілактики, розвиток спільних транскордонних пропозицій закладів догляду в сфері профілактики та діагностики.
- d) Забезпечення покращеного доступу до спеціалізованої медицини, включаючи області, такі як серцево-судинні захворювання, рак, невідкладна медична допомога, психічні захворювання та розлади.
- e) Розвиток спеціальностей, пов'язаних із медициною для медичних університетів.
- f) Підтримка та розвиток транскордонних пропозицій закладів охорони здоров'я та лікарень.
- g) Забезпечення покращеного доступу до послуг довгострокового догляду, таких як гериатрична, паліативна та хоспісна допомога.
- h) Адаптація медичних послуг до потреб людей похилого віку та осіб із обмеженими можливостями.
- i) Забезпечення доступності послуг із догляду для соціально вразливих груп населення.
- j) Проведення заходів щодо запобігання несприятливих подій, таких як епідемії чи військові конфлікти.
- k) Розробка та впровадження стратегій, планів дій, рішень, інноваційних програм та проєктів, а також розвиток волонтерства в рятувальних службах та процедур транскордонного рятування.
- l) Цифровізація в охороні здоров'я, включаючи розвиток телемедицини, IT-пристрої, програмне забезпечення, зберігання та обслуговування медичної документації в цифровому вигляді.
- m) Спільні дії медичного персоналу через кордон.
- n) Створення єдиної інформаційної системи про можливості та принципи користування медичною допомогою в сусідній державі.
- o) Підвищення кваліфікації та ефективності медичного та рятувального персоналу через тренінги, семінари та обмін передовим досвідом [12].

EIC ACCELERATOR

Це програма фінансування в межах Horizon Europe, яка пропонує підтримку стартапам і малим і середнім підприємствам, які:

- мають інноваційний продукт, послугу чи бізнес-модель, яка здатна змінювати правила гри, які можуть створити нові ринки в Європі та навіть у всьому світі,
- мають амбіції та прагнення до масштабування та розширення,
- шукають значне фінансування, але пов'язані з цим ризики надто високі, щоб інвестували лише приватні інвестори [20; 21; 23].

Грантові інструменти програми EIC Accelerator відкриті для українських стартапів та МСП за двома типами викликів: EIC Accelerator Challenges та EIC Accelerator Open.

EIC Accelerator Open був відкритий для пропозицій у будь-якій галузі технологій. Загальний бюджет EIC Accelerator Open у 2023 році становив 613 мільйонів євро.

EIC Accelerator Challenges у 2023 році був відкритий для проєктів, які відповідають будь-якому з наступних пріоритетів, визначених у сферах, де проривні технології чи кардинальні інновації, розроблені стартапами чи МСП, можуть мати значний вплив на досягнення цілей ЄС:

Нові аналізи на основі біомаркерів для персоналізованого лікування раку. Бюджет: 65 млн євро. Мета: підвищити ефективність, безпеку та застосування терапевтичних підходів проти резистентних ракових захворювань. Пріоритети: підтримка та прискорення доклінічної валідації та/або клінічної фази 1 для розробки нових комплексних

прогностичних, прогностичних і супутніх діагностичних аналізів для лікування раку. Нові методи лікування на основі біомаркерів уможливають персоналізоване лікування, зведуть до мінімуму непотрібні побічні ефекти та дозволять більш ефективний клінічний моніторинг захворювання.

Аерозольна та поверхнева дезактивація для боротьби з пандемією. Бюджет: 65 млн євро. Мета: посилити готовність і конкурентоспроможність промисловості ЄС у сфері технологій захисту від пандемії. Пріоритети: полегшення соціальної взаємодії в контексті надзвичайних ситуацій пандемії за допомогою одного або кількох підходів: повні системи для високоефективного уловлювання аерозолів, дезактивації патогенів і управління циркуляцією повітря в закритих середовищах; технології масок для обличчя наступного покоління з інтелектуальними фільтруючими матеріалами та покращеним утриманням/відкиданням субмікронних частинок; пристрої для швидкого знезараження поверхонь, окрім найсучасніших систем опромінення УФ-С та дисперсії біоцидних агентів [20].

Особливістю програми є те, що в її межах можна отримати грант у розмірі 500 000 – 2 500 000 євро на впровадження інноваційних проєктів у секторі охорони здоров'я з перспективою масштабування на європейський ринок.

EU4HEALTH PROGRAMME

Отримати грант цієї програми можуть суб'єкти господарювання з системи охорони здоров'я на проєкти, що працюватимуть на покращення і зміцнення здоров'я, захист людей, доступ до лікарських засобів, медичних приладів та продуктів, що стосуються кризи, зміцнення системи охорони здоров'я. Загальний бюджет програми становить 5.3 млн євро. Робоча програма 2023 року визначає наступні пріоритетні напрямки: доступ до медичної допомоги, ментальне здоров'я, неінфекційні захворювання, рак, речовини людського походження та медичні пристрої. До конкурсів на отримання гранту може долучатися широке коло українських організацій і установ: державні установи, наукові, академічні та навчальні заклади, освітні інститути, науково-дослідні інститути, лікарні, експертні мережі, приватні організації, органи влади держав-членів та організації громадянського суспільства, асоціації медичних працівників, профспілки, пацієнтські організації (асоціації, фонди, неприбуткові та подібні організації), державні покупці, центральні закупівельні органи, національні і регіональні органи охорони здоров'я тощо [6; 19].

Попри той факт, що кількість грантових програм для системи охорони здоров'я України в останні роки почала стрімко зростати, значна частина потенційних грантодержувачів не користуються їх грантовими інструментами. Як свідчать результати опитування представників влади, місцевого самоврядування, громадського сектору та медичних установ, проведеного Центром розвитку «Час змін» у червні 2023 року, на заваді до отримання грантів ЄС стає низка причин [17]. Розглянемо основні з них:

1. Відсутність у представників галузі охорони здоров'я розуміння, на що та як можна отримати грант. Причиною цього є низька поінформованість про грантові можливості.

2. Гострий дефіцит у медичних закладах/установах/організаціях професійних проєктних менеджерів, грантрайтерів та фандрейзерів, в обов'язки яких мали б входити пошук актуальних грантових програм, адаптація потреб під пріоритети грантодавця та розробка якісних проєктних пропозицій.

3. Обов'язковість партнерства. Для участі у переважній більшості грантових програм необхідне партнерство медичних закладів/установ/організацій із представниками організацій громадянського суспільства (громадськими організаціями, благодійними фондами, асоціаціями), а в програмах Європейського Союзу – з кількома представниками з країн-учасниць програм. А це означає, що фінансування стає можливим лише за умови виконання цієї суттєвої вимоги грантодавця. Така умова часто стає перешкодою для участі в грантових конкурсах українських організацій.

Висновки. Аналіз грантових інструментів для зміцнення системи охорони здоров'я в Україні у 2023 році дозволив нам зробити висновок, що найсуттєвішими проектами і програмами є: проєкт USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я», програма «Кусаноне» від уряду Японії, програма LHSS UKRAINE, проєкт USAID «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я», програма розвитку ООН (ПРООН) за напрямком «Підсилення можливості громад, постраждалих від мін, шляхом надання комплексної підтримки», спільний проєкт МОЗ та Світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL UKRAINE), а також програми Європейської комісії EIC Accelerator та EU4HEALTH й програма INTERREG NEXT Польща – Україна 2021–2027 (пріоритет «Здоров'я»). Гранти цих програм є ключовою перевагою, оскільки вони дозволяють відновити доступ до високоякісних медичних послуг, подолати технічні труднощі місцевих систем охорони здоров'я та ліквідувати неструктурні пошкодження внаслідок війни, а також профінансувати заходи для стабілізації та відновлення сектору охорони здоров'я, охоплюючи косметичний ремонт, задоволення нагальних потреб закладів, зміцнення систем для закупівлі та розподілу ліків та впровадження цифрових та інноваційних інструментів. Незважаючи на численні переваги, потенційні грантоотримувачі стикаються з рядом викликів у процесі аплікування на грантові конкурси, серед яких: відсутність у представників галузі охорони здоров'я розуміння, на що та як можна отримати грант; гострий дефіцит у медичних закладах/установах/організаціях професійних проєктних менеджерів, грантрайтерів та фандрейзерів, обов'язковість партнерства. Гідне подолання цих викликів сприятиме ефективнішому використанню грантових інструментів представниками галузі охорони здоров'я України задля її зміцнення. Подальші наші розвідки повинні стосуватися результативності залучення грантових інструментів суб'єктами охорони здоров'я в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гадімов А.Р. Управління інноваційною діяльністю підприємства на прикладі підприємств сфери медичних технологій : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»: спец. 073 «Менеджмент». ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2023. 71 с. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3069> (дата звернення: 12.11.2023).
2. До 70 000 дол США – гранти для підсилення можливості громад, постраждалих від мінно-вибухової діяльності. URL: <http://www.chaszmin.com.ua/do-70-000-dol-ssha-granty-dlya-pidsylennya-mozhlyvosti-gromad-postrazhdaloh-vid-minno-vyubuhovoyi-diyalnosti/> (дата звернення: 06.11.2023).
3. Конєва І. Управління фінансовим забезпеченням діяльності медичних закладів України. *Економіка і управління: збірник наукових праць*. 2023. Вип. 53. С. 91–102. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/89> (дата звернення: 25.11.2023).
4. Карпушина М.Г., Чукмасова М.О., Вереша Р.В. Глобалізація медичних та правових відносин. *The 1 International Scientific and Practical Conference «Modern methods for the development of science»*. January 09-11, 2023. Haifa, Israel. 388 p. P. 179–185. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16936/1/MODERN-METHODS-FOR-THE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE.pdf#page=180> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Кобеля-Звір М.Я. Грантові програми транскордонного співробітництва: можливості, перспективи, перепони. *Економічний простір*. 2023. № 186. С. 44–48. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/11096> (дата звернення: 30.11.2023).
6. Кобеля-Звір М.Я. Грантові програми Європейської комісії як інструменти розвитку: можливості та бар'єри. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2023. Вип. 2 (72). С. 48–53. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2023/72_2023/9.pdf (дата звернення: 08.11.2023).
7. Ласкевич О.В. Розвиток інфраструктури сфери охорони здоров'я в умовах нового адміністративно-територіального устрою : кваліфікаційна робота: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Поліський нац. ун-т, каф. економічної теорії, інтелектуальної

власності та публічного управління. Житомир, 2023. 38 с. URL: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/13348> (дата звернення: 22.11.2023).

8. МОЗ приймає пропозиції з відновлення медичної інфраструктури. 2023. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/moz-prijmae-propozicii-z-vidnovlennja-medichnoi-infrastrukturi> (дата звернення: 14.11.2023).

9. Оголошення про річну грантову програму ОРГП № 1. Дата опублікування: 15/11/2022. URL: https://www.prostir.ua/wp-content/uploads/2022/11/APS-Winterization-Grants_vFINAL_UKR.pdf (дата звернення: 04.11.2023).

10. Сенишин О., Ільків Н., Угольков Є. Стратегічні напрями взаємодії бізнесу, громадських організацій і держави в часи динамічних змін. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3042> (дата звернення: 24.11.2023).

11. Програма «Кусаноне». URL: https://www.ua.emb-japan.go.jp/itpr_uk/ua_oda.html (дата звернення: 04.11.2023).

12. Програма Interreg NEXT Польща – Україна 2021-2027. URL: <https://www.pl-ua.eu/ua/news/2843> (дата звернення: 27.11.2023).

13. Проект USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я». 2023. URL: https://moz.gov.ua/uploads/8/44830-nl_feb_23_ukr_final.pdf (дата звернення: 15.11.2023).

14. Проект USAID «Сталий розвиток національних систем охорони здоров'я». Положення про піврічну програму (SAPS). URL: https://www.lhssproject.org/sites/default/files/2023-07/LHSS%20Ukraine%20-%20Solicitation_APS%20-%20Ukr.pdf (дата звернення: 3.11.2023).

15. Проект USAID «Розбудова стійкої системи громадського здоров'я». URL: https://pactukraine.org.ua/sites/default/files/pdf/Activity%20Description_Ukr.pdf (дата звернення: 24.11.2023).

16. Васильців Т., Білецька І. Формування джерел інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 1. С. 104–108. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/155> (дата звернення: 16.11.2023).

17. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/> (дата звернення: 09.11.2023).

18. Демчишин Я., Маципура М., Монастирський Г. Вектори та механізми реалізації публічної політики охорони здоров'я територіальних громад в умовах сучасних викликів. *IV Міжнародна наукова конференція «Наукові тренди постіндустріального суспільства»*. Суми. 2023. С. 49–53. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/480> (дата звернення: 08.11.2023).

19. EU4Health Programme (EU4H). Funding & tender opportunities. Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA). URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/eu4h> (дата звернення: 12.11.2023).

20. European Innovation Council. URL: https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/eic-accelerator_en (дата звернення: 26.11.2023).

21. Funding & Tender Portal. Find calls for proposals and tenders. Funding & tender opportunities. Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA). URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home> (дата звернення: 9.11.2023).

22. Health reform support request for grant applications (RFA): conduct cost modeling of patient transportation services for certain health services. Request for grant applications (RFA): conduct cost modeling of patient transportation services for certain health services. RFA № 50. URL: https://www.prostir.ua/wp-content/uploads/2023/07/RFA-50_HRS_2.9_Patients_Transportation_Services_topost_updated-timeline.pdf (дата звернення: 18.11.2023).

23. Horizon Europe (HORIZON). Funding & tender opportunities. Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA). URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/horizon> (дата звернення: 29.11.2023).

References:

1. Hadimov A. R. (2023) Upravlinnia innovatsijnoiu diialnistiu pidpriemstva na prykladi pidpriemstv sfery medychnykh tekhnolohij [Management of innovative activities of the enterprise on the example of enterprises in the field of medical technologies]: kvalifikatsijna robota na zdobuttia osviti-

noho stupenia «bakalavr»: spets. 073 «Menedzhment». ChNU im. Petra Mohyly CHNU named after Peters Tomb. Mykolaiv. 71 p. Available at: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3069> (accessed November 12, 2023).

2. Do 70 000 dol SShA – hranty dlia pidsylennia mozhlyvosti hromad, postrazhdalykh vid minno-vybukhovoї diialnosti [Up to USD 70,000 – grants to strengthen the capacity of communities affected by mine and explosive activity]. Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/do-70-000-dol-ssha-granty-dlya-pidsylennya-mozhlyvosti-gromad-postrazhdalyh-vid-minno-vyuhovoyi-diyalnosti/> (accessed November 6, 2023).

3. Konieva I. (2023) Upravlinnia finansovym zabezpechenniam diialnosti medychnykh zakladiv Ukrainy [Management of financial support for the activities of medical institutions of Ukraine]. *Ekonomika i upravlinnia: zbirnyk naukovykh prats - Economics and management: a collection of scientific works*, is. 53, pp. 91–102. Available at: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/89> (accessed November 25, 2023).

4. Karpushyna M. H., Chukmasova M. O., Veresha R. V. (January 09-11, 2023) Hlobalizatsiia medychnykh ta pravovykh vidnosyn [Globalization of medical and legal relations]. *The I International Scientific and Practical Conference «Modern methods for the development of science»*. Haifa, Israel, 388 p., pp. 179–185. Available at: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16936/1/MODERN-METHODS-FOR-THE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE.pdf#page=180> (accessed November 1, 2023).

5. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Hrantovi prohramy transkordonnoho spivrobotnytstva: mozhlyvosti, perspektyvy, perepony [Grant programs of cross-border cooperation: opportunities, prospects, obstacles]. *Ekonomichnyj prostir - Economic space*, no. 186, pp. 44–48. Available at: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/11096> (accessed November 30, 2023).

6. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Hrantovi prohramy Yevropejskoi komisii iak instrumenty rozvytku: mozhlyvosti ta bariery [Grant programs of the European Commission as development tools: opportunities and barriers]. *Naukovo-vyrobnychyj zhurnal «Biznes-navihator» – Scientific and industrial magazine «Business-navigator»*, is. 2 (72), pp. 48–53. Available at: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2023/72_2023/9.pdf (accessed November 8, 2023).

7. Laskevych O. V. (2023) Rozvytok infrastruktury sfery okhorony zdorovia v umovakh novoho administratyvno-terytorialnoho ustroiu [Development of the health care infrastructure in the conditions of the new administrative-territorial system]: kvalifikatsijna robota: spets. 281 «Publichne upravlinnia ta administruvannia». Poliskyj nats. un-t, kaf. ekonomichnoi teorii, intelektualnoi vlasnosti ta publichnoho upravlinnia. Zhytomyr. 38 p. Available at: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/13348> (accessed November 22, 2023).

8. MOZ pryjmaie propozyzii z vidnovlennia medychnoi infrastruktury [The Ministry of Health accepts proposals for the restoration of medical infrastructure]. (2023). Available at: <https://moz.gov.ua/article/news/moz-prijmae-propozicii-z-vidnovlennja-medichnoi-infrastrukturi> (accessed November 14, 2023).

9. Oholoshennia pro richnu hrantovu prohramu ORHP № 1. Data opublikuvannia: 15/11/2022. [Announcement of the annual grant program of ORGP No. 1. Publication date: 11/15/2022]. Available at: https://www.prostir.ua/wp-content/uploads/2022/11/APS-Winterization-Grants_vFINAL_UKR.pdf (accessed November 4, 2023).

10. Senyshyn O., Ilkiv N., Uholkov Ye. (2023) Stratehichni napriamy vzaiemodii biznesu, hromadskykh orhanizatsij i derzhavy v chasy dynamichnykh zmin [Strategic directions of interaction between business, public organizations and the state in times of dynamic changes]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, no. 56. Available at: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3042> (accessed November 24, 2023).

11. Prohrama «Kusanone» [«Kusanone» program]. Available at: https://www.ua.emb-japan.go.jp/itpr_uk/ua_oda.html (accessed November 4, 2023).

12. Prohrama Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027 [Interreg NEXT Poland – Ukraine 2021-2027 program]. Available at: <https://www.pl-ua.eu/ua/news/2843> (accessed November 27, 2023).

13. Proekt USAID «Pidtrymka reformy okhorony zdorovia» [USAID project «Support for health care reform»]. (February, 2023). Available at: https://moz.gov.ua/uploads/8/44830-nl_feb_23_ukr_final.pdf (accessed November 15, 2023).

14. Proiekt USAID «Stalij rozvytok natsionalnykh system okhorony zdorovia». Polozhennia pro privichnu prohramu (SAPS). [USAID project «Sustainable development of national health care systems». Half Yearly Program Regulations (SAPS)]. Available at: <https://www.lhssproject.org/sites/>

default/files/2023-07/LHSS%20Ukraine%20-%20Solicitation_APS%20-%20Ukr.pdf (accessed November 3, 2023).

15. Proiekt USAID «Rozbudova stijkoi systemy hromadskoho zdorovia» [USAID project «Development of a sustainable public health system»]. Available at: https://pactukraine.org.ua/sites/default/files/pdf/Activity%20Description_Ukr.pdf (accessed November 24, 2023).

16. Vasylytsiv T., Biletska I. (2023) Formuvannia dzherel investytsijnoho zabezpechennia innovatsijnoho rozvytku zakladiv okhorony zdorovia [Formation of sources of investment support for innovative development of health care institutions]. *Modeling the development of the economic systems*, no. 1, pp. 104–108. Available at: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/155> (accessed November 16, 2023).

17. Tsentr rozvytku «ChAS ZMIN» [Development Center «TIME OF CHANGE»]. Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/> (accessed November 9, 2023).

18. Demchyshyn Ya., Matsypura M., Monastyrskij H. (2023) Vektory ta mekhanizmy realizatsii publichnoi polityky okhorony zdorovia terytorialnykh hromad v umovakh suchasnykh vyklykiv [Vectors and mechanisms of implementation of the public health policy of territorial communities in the conditions of modern challenges]. *IV Mizhnarodna naukova konferentsiia «Naukovi trendy postindustrialnoho suspilstva»*. Sumy. P. 49–53. Available at: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/480> (accessed November 8, 2023).

19. EU4Health Programme (EU4H). Funding & tender opportunities. Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA). Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/eu4h> (accessed November 12, 2023).

20. European Innovation Council. Available at: https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/eic-accelerator_en (accessed November 26, 2023).

21. Funding & Tender Portal. Find calls for proposals and tenders. Funding & tender opportunities. Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA). Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home> (accessed November 9, 2023).

22. Health reform support request for grant applications (RFA): conduct cost modeling of patient transportation services for certain health services. *Request for grant applications (RFA): conduct cost modeling of patient transportation services for certain health services*. RFA No. 50. Available at: https://www.prostir.ua/wp-content/uploads/2023/07/RFA-50_HRS_2.9_Patients_Transportation_Services_to-post_updated-timeline.pdf (accessed November 18, 2023).

23. Horizon Europe (HORIZON). Funding & tender opportunities. Single Electronic Data Interchange Area (SEDIA). Available at: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/horizon> (accessed November 29, 2023).